

STANDARDY PÉČE O PŘÍRODU A KRAJINU - STANDARDY ÚSES

Ing. Michal KOVÁŘ, Ph.D.

Ageris s.r.o., Jeřábkova 5, 602 00 Brno.

michal.kovar@ageris.cz

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR v rámci zpracování tématických řad standardů péče o přírodu a krajinu (Řady A až F) zahájila v roce 2014 práce na dvou standardech věnujících se řešení ÚSES. Jde o standard označený "SPPK C01 002 Vytváření ÚSES (plány a projekty)" a standard "SPPK C02 001 Realizace biocenter a biokoridorů ÚSES".

Standardy péče o přírodu a krajinu jsou doporučením stanovujícím parametry výstupů a technický popis postupů jednotlivých činností běžně realizovaných v oblasti péče o přírodu a krajinu, včetně vlastností použitých materiálů, výrobků a definice pojmů. Standardy po odborné oponentuře vydává AOPK ČR, která je zpracovává ve spolupráci s akademickými pracovišti a dalšími odbornými autoritami v příslušných oborech.

Standardy budou postupně pokrývat jednotlivé oblasti péče o přírodu a krajinu, vycházejí z příkladů dobré praxe v daném oboru a jsou podkladem, který má sloužit ke zkvalitnění prováděných prací, zajistit porovnatelnost výstupů i sjednocení termínů v komunikaci mezi projektanty, dodavateli, odběrateli, úřady, odbornými institucemi i orgány státní správy.

STANDARD SPPK C01 002 VYTVÁŘENÍ ÚSES (PLÁNY ÚSES)

V úvodu práce na standardu Plány a projekty ÚSES bylo potřeba vymezit aspekty tvorby ÚSES, které jsou (případně by měly být) předmětem metodiky a které spadají do náplně standardu.

Obsahem metodik bývá obvykle definování postupů (činností) vedoucích k určitému cíli. V případě metodiky tvorby ÚSES jde tedy o činnosti zahrnující vymezení a vytváření územního systému ekologické stability (dle § 4 odst. 1 a dále § 59 odst. 1 a 2 zákona o ochraně přírody a krajiny). Aktuální metodika tvorby ÚSES (Zimová, Maděra ed. 2004) navíc doplňuje metodické postupy o podrobná východiska tvorby, její popis, legislativní výklad i obsah příslušných dokumentací - de facto se jedná o jistou formu odůvodnění navržených metodických postupů, které by mělo přispívat k správné interpretaci popsaných postupů.

Standardy představují běžné ustálené míry, vzory, podle nichž se řídí výroba (tvorba), přičemž cílem uplatnění standardů je mimo jiné zaručení kvality výstupů. Ze současné praxe vymezování ÚSES je zřejmé, že přes existující (byť minimálně po legislativní stránce zastarávající metodiku) jsou výstupy vymezování a vytváření ÚSES ne vždy dostatečně korektní ani obsahově úplné. Na skutečnost, že formální i věcná kvalita (koncept) ÚSES je velmi variabilní, upozorňuje i řada projektantů spolu s příslušnými úředníky státní správy (např. Dujka 2002; Glos 2005). Přesto je řada území, na kterých je ÚSES řešen velmi kvalitně a u řady jiných území došlo díky zpracování „revizních dokumentací“ (obvykle ve formě okresních či krajských generelů ÚSES) k odstranění nejzávažnějších nedostatků. K takové situaci však nedošlo zdaleka ve všech oblastech, obsahujících problematiku

řešení ÚSES a ne všechny revizní dokumentace vedly k odstranění koncepčních nedostatků.

Problematika projektování, vymezení, hodnocení, realizace a péče o prvky ÚSES (a systém ÚSES) zasahuje a navazuje na širokou škálu činností krajinného a územního plánování i biotechnologických přístupů. Široká škála oborů a odborností, které jsou zapojeny do tvorby ÚSES, předurčuje vysoký význam standardizování. A to nejen v řešení standardu "vytváření ÚSES", ale také standardů navazujících, zvláště pak standardu "Realizace biocenter a biokoridorů".

Tvorba standardů ÚSES má ve vztahu k vymezení a vytváření územního systému ekologické stability hlavní přínos v jednotném definování obsahu neopomenutelných prací. Pro projektanty i zadavatele plánů ÚSES přinese jasné definování rozsahu činností spojených s konkrétním typem dokumentace a podklad pro jasné zadání a nacenění prací. Odstraní se nedostatky vznikající z absence některých metodických postupů. Zadavateli, případně příslušnému orgánu státní zprávy se usnadní kontrola výstupů.

Bližší obsah vznikajícího standardu Vytváření ÚSES (plány a projekty) je předmětem vlastní presentace.

STANDARD SPPK C02 001 REALIZACE BIOCENTER A BOKORIDORŮ ÚSES

Pro potřeby standardizace postupů při realizaci ÚSES rozumíme pojmem "realizace (zakládání)" biocenter a biokoridorů ÚSES pěstební postupy a technologie, které uplatňujeme v plochách nově zakládaných biocenter a biokoridorů za účelem založení porostů (výsadeb) směřujících při uplatňování vhodné následné péče k dosažení požadovaného cílového stavu specifikovaného v plánu či projektu ÚSES. Za cílový stav prvku ÚSES je obecně považován takový stav, ve kterém je prvek ÚSES schopen naplňovat poptávané ekologicko-stabilizační funkce (případně i další funkce u prvků polyfunkčních), v ideálním případě za minimálního přísunu dodatečné energie (práce vynaložené na vytváření, následnou péči a udržování stavu prostředí prvku).

Pojem "realizace" prvků ÚSES je vztažen k vytvářením nových prvků ÚSES - tedy zakládání prvků ÚSES v místech, kde fyzicky neexistují a jsou pouhým návrhem v generelu či plánu ÚSES. Stav, kdy prvek neexistuje, je v řadě případů poměrně obtížné definovat. Evidentní je stav prvku ÚSES vymezeného na ploše orné půdy, kdy jde jednoznačně o realizaci nového prvku. Obtížnější je pak situace v případě prvků ÚSES vymezených ve stávajících porostech různé ekologické kvality (remízy, lesní porosty, břehové a doprovodné porosty), které k dosažení cílového stavu mohou vyžadovat méně razantní výchovné zásahy. V takových případech se spíše než o zakládání fyzicky neexistujících prvků ÚSES jedná již o péči (management) o stávající prvky ÚSES. Z těchto důvodů je standard směřován k definování postupů realizace nově zakládaných prvků uplatňovaných především na plochách, které byly před realizací využívány jako orná půda, luční porosty či trvalé travní porosty. Problematika zakládání prvků ÚSES v lesním prostředí je obvykle specifickým mixem managementových opatření (přes úpravu hospodářského způsobu) a spadá tak do kategorie o péči o skladebné části ÚSES.

Pěstební technologie a postupy uplatňované při zakládání biocenter a biokoridorů obsahují velmi pestrou škálu více či méně běžných činností, mnohdy odrážející specifika území, zkušenosti i aktuální možnosti dodavatele (dostupnost určitého sadebního materiálu). Také neexistují kritéria, na základě kterých jsme schopni řadu uplatňovaných specifických postupů považovat za standardní. Což ovšem neznamená, že by takové

postupy při vhodném odůvodnění nemohly být při realizaci prvků ÚSES využívány a následně mezi standardní začleněny (spontánní sukcese, meliorační předplodiny). Obsah standardu se prozatím soustředí na nejběžnější, současnou praxí dostatečně ověřené a ekonomicky racionální postupy.

Významná je návaznost standardu Realizace biocenter a biokoridorů ÚSES na vydané standardy AOPK - SPPK A02 001:2003 Výsadba stromů a SPPK A02 003:2013 Výsadba keřů. Předkládaný standard předpokládá uplatnění většiny pasáží těchto standardů při naplňování technologických postupů realizace biocenter a biokoridorů. Poněkud odlišný přístup standardu realizace biocenter a biokoridorů je v preferencích biogeografické původnosti sadebního materiálu a v preferenci ekonomicky racionálnějších postupů s využitím levnějšího sadebního materiálu (preferování lesnických sazenic vyjma specifických poloh). Standard se také při definování výsadeb zabývá problematikou poněkud širěji, než je tomu u jmenovaných standardů, které se zaměřují pouze na technologie vázané na vlastní sadební materiál, kdežto standard realizace biocenter a biokoridorů je směřován na vlastní plochu a realizovaný biotop (soubor technologií a postupů je tedy širší a zahrnuje také např. technologie přípravy území).

Bližší obsah vznikajícího standardu Realizace biocenter a biokoridorů ÚSES je předmětem vlastní prezentace.